

ASPECTS OF THE POLITICAL SITUATION IN THE LOWER DANUBE IN THE III-VIII CENTURIES AFTER CR. REFLECTED IN THE LITERARY SOURCES

Ștefan Lifa

Assist. Prof., PhD, West University of Timișoara

Abstract: The study refers to the end period of the antiquity and beginning of the Middle Ages. I first presented the situation regarding the romanized population and the Goths, the first important migrants. From the time of the Huns an important literary source is Priscus of Panion who has known the latter directly. The Huns and their society were also described by Ammianus Marcellinus. The Gepids were attested mainly through archaeological discoveries. The stage of development of the Avar society was significantly presented by writers as: Menander Protector or Teofilact Simocata. We also know the way Slavs organized their society from the works of writers such as: Procopius of Caesarea, Mauricius or Leon the Wise. Bulgarians were best described by Ibn Fadlan who knew them directly. Regarding the relations with the Eastern Roman Empire and especially the native population besides these sources there are others like: Salvianus (De guvenatione Dei), Ioan Zonaras (The Chronicle), Mauricius (Military Art), Teofilact Simocata, Georgios Kedrenos and many more. The detailed study of some descriptions made by authors from that time leads us to new conclusions and other views about the political relations in this region in the early Middle Ages.

Keywords: Lower Danube, medieval history, romanian population, migrating populations, narrative sources.

În Imperiul Roman, de la jumătatea secolului al III-lea, invaziile barbare au avut loc aproape în fiecare an. În ceea ce privește situația internă, Imperiul a fost practic împărțit pentru un timp. Am putea aminti în acest sens „perioada celor 30 de tirani” (uzurpatori), diversele revolte sau lupte duse de Gallienus etc. Pentru regiunile dunărene este demnă de amintit revolta lui Regalianus, guvernatorul Moesiei Inferior, care susținea că este un descendent al familiei lui Decebal.¹ Regalianus s-a proclamat împărat și a bătut monedă proprie la Carnuntum². Acțiunile sale au vizat în special Illyricum și Pannonia, dar au fost implicate și regiunile dunărene. Autoritatea lui s-a extins până la Durostorum, oraș pe care l-a și stăpânit pentru foarte puțin timp (în jur de vreo săptămână)³. Revolta lui Regalianus din anii 258-259 d.Hr. nu a avut sorț de izbândă.

Considerăm însă, chiar pentru vremurile tulburi de atunci, că acest lucru e insuficient pentru a vorbi de pierderea definitivă a Daciei. După complotul împotriva lui Gallienus însă, Claudius –cu supranumele de „Gothicus Maximus” și Aurelian- „restituitor orbi Romana” au avut de înfruntat numeroase atacuri ale goșilor, carpilor, hunilor ș.a. m.d. Totuși Dacia Felix

¹ Stein, *Die Legaten von Moesien*, Budapesta, 1940 cu referiri și la *Historia Augusta-CLAUDIUS*, 7, 4, (Kaiser Claudius), II; Pachia Tatomirescu, *Regallianus*, Timișoara, 1999, passim.

² Alfodi, A., *Studien zur Geschichte der Weltkrise des Jahrhunderts nach Christus*, Darmstadt, 1967, p. 102-103

³ *Ibidem*

mai este pomenită într-o inscripție⁴ de pe vremea lui Decius , care a purtat și titlul de „ restitutor Daciarum”, la fel ca și Gallienus.⁵

Izvoarele pe care le cunoaștem despre retragerea romanilor din Dacia nu prezintă pe larg evenimentul și nu sunt contemporane lui (Sextus Aurelius Victor , Rufius Festus, VIII; Eutropius, IX, 5 și IX, 6, Historia Augusta Aurelianus , 394 – din secolul al IV-lea ;Orosius, VII, 22 – dn secolul al VI-lea). Toate însă leagă retragerea administrației romane de evoluția lucrurilor de la sudul Dunării , nu de neputința păstrării teritoriilor nord-dunărene.⁶

Aurelianus însuși a mai intervenit la nordul fluviului , astfel că, deși Legiunea a V a Macedonica a fost mutată de la Potaissa la Oescus , unități ale acesteia au lucrat la întărirea Sucidavei.⁷ În vremea lui Constantinus (sfârșitul secolului al III lea) se vorbea de „*provincia Dacia restabilită*” (*Panegyrici latini*) , afirmație incertă , dar demnă de menționat.

Gallerius , supranumit și Armenatrius („Ciobanul”) -originea din Dacia Ripensși numit în 293 d.Hr. Caeser de către Dioclețian ,avea de gând , după cum scria Lactantius (*De mortibuspersecutorum* , XVII, 9) ,”*refacerea Imperiului dacic*” . În acest sens însă trebuiau să existe și condițiile pentru înfăptuirea acestei refaceri și să fie vorba , desigur, și de nordul Dunării.

În ceea ce privește goții sunt cunoscute acțiunile lor și relațiile cu Imperiul Roman . De aceea am considerat mai important a prezenta unele aspecte mai puțin cunoscute sau discutate .Activitatea episcopului Wulfila am considerat-o a fi una din cele mai demne de menționat.Referitor la Wulfila ,s-a pus problema dacă a fost la început un adept al creștinismului universal⁸ ,având în vedere condițiile istorice ,goții arieni etc. Cei mai mulți cercetători sunt de această părere⁹ pe care o considerăm cea corectă.

Pshilostorios, în *Istoria bisericescă*, II, 5 a afirmat că misionarul din stânga Dunării a fost „*hirotonisit de Eusebiu (din Nicomedia Antiohiei) și de episcopii care erau împreună cu el –episcop al creștinilor din țara gotică*”- deci nu al vreunui neam de acolo,ci al tuturor creștinilor .Sozomenos (*Istoria bisericească*, VI, 7, 8) a fost cel care a explicat că Wulfila „*după o vizită la Constantinopol, în Imperiu , s-a convertit la arianism*”.

Era perioada când ,deși arianismul fusese condamnat , împărați , cum ar fi Constantinus (337-361) ,l-au încurajat ,iar despre Valens (364-378) se știe că se dusesse creștin arian , lucru confirmat mai târziu și de Iordanes (*Getica* ,XXV).

⁴ I.D.R., III ,2, 82

⁵ D. Tudor ,*Sucidava*, București , 1976, p. 95

⁶ *Fontes Historae Daco-Romanae* , vol II , București , *Originea și contituitatea românilor . Arheologie și tradițieistorică*, București ,1991, p.189

⁷ D.Tudor, *op. cit.*, p. 96-98

⁸ P.Diaconu, *Unele aspecte ale relațiilor dintre bisericile din Dobrogea și Paphlagonia* , în Tomis, 1996, 31, nr.6, p.13; D. Corovu-Sererineanu , *Scrisori ale Sf.Vasile cel Mare și Epistola Bisericii Goției către Capadochia-izvoare importante pentru Istoria Bisericii Române*, în *Mitropolia Olteniei* , Craiova, 1996, 48, nr. 1-2, p.20-31;vezi și N.Zugravu , *Păgâni și creștini în spațiul extracarpatic în veacul al IV-lea*, în *Anuarul Institutului de Istorie „A..D.Xenopol”*, XXXIII, 1996, p. 119-132 (partea I) și XXXIV,1997, p.295-300 (partea a-II-a).

⁹N. Zugravu, *Geneza creștinismului popular al românilor* ,Bucurști ,1997 ,p.230

Wulfila ,*episcop al creștinilor din țara goșilor*¹⁰, a propovăduit și printre autohtonii daco-romani, căci discipolul său , Auxentius , care a fost un timp episcop la Durostorum (*Scrisoare despre credința ,viața și moartea lui Wulfila*), afirma că în stânga fluviului ,mentorul său și-a desfășurat activitatea timp de 40 de ani fără întrerupere în limba greacă ,latină și gotică” și că „, a mai lăsat în urma sa, în aceste trei limbi mai multe tratate și o mulțime de comentarii”. Este fără nici un dubiu că în „țara goșilor” , autohtoni erau aceia care înțelegeau limba latină . Activitatea misionarului a pus în pericol chiar autoritatea lui Athanaric.Situația creată a fost prezentată cel mai bine de Socrate Scolasticul (*Istoria bisericească*, IV, 33,7) .

„Deoarece popovăduia creștinismul nu numai printre barbarii de sub ascultarea lui Athanaric, acesta și-a văzut primejduită credința strămoșească și a supus răzbunării sale pe mulți dintre cei ce se creștinau.Astfel , barbarii ,adepti ai lui Arius, au ajuns martiri”.Am putea adăuga că Athanaric își vedea în primejdie autoritatea, pentru Fritigern era creștin arian.

Analecta Boladiana-manuscrisul grec din 1587 ,păstrat la Biblioteca Națională din Paris ,cuprinde și o listă cu mucenicii din acest timp .Auxentius din Durostorum explica (*Scrisoare despre credința..*) că „din cauza răutății și prin uneltirea vrăjmașilor , s-a pornit atunci pe pământul barbar ,cu o furie tiranică , o persecuție a creștinilor din partea necredinciosului”(Athanaric) jude al goșilor „.

A fost momentul (anul 372) când a fost martirizat și Sfântul Sava (*Acta Sanctorum* ,ap., II, 2, 962). Moartea sa a fost anunțată de „Biserica din țara goșilor către Biserica din Capadochia și toate bisericile catolice din acel loc „. Sfântul Sava a fost înecat în râul --- *Musei(...):Unius Soranus* , conducătorul Scythiei , l –a transportat în țara romanilor și l-a îngropat în Capadochia”(Vasile cel Mare ,*Epistole*, CLV, CLXIV,CLXV-ceruse moaște de martir).

Dacă în teritoriile din Imperiu (mai ales în părțile estice) a avut loc între anii 320-324 o persecuție a creștinilor datorată lui Licinius , la nordul Dunării de Jos avem în deceniul al VIII-lea al secolului IV această persecuție a lui Athanaric .Această stare de lucruri l-a determinat pe Wulfila să fugă la sudul Dunării . Discipolul său , Auxentius din Durostorum a scris și el în limba latină dar cu o serie de abateri morfologice și sintactice înspre latina populară de la Dunăre (*Scrisoare despre viața,activitatea ,...*).

Mai trebuie menționat că la început goșii (în cazul nostru vizigoții) au avut o conducere bicefală: Athanaric (majoritatea triburilor) și Fritigern .Această conducere era asemănătoare cu a altor populații aflate în același stadiu de dezvoltare . La huni Attila și Bleda sau „doi regi ai hunilor”

(Ioanes Mallalas , *Cronografia* , XVII); bulgarii aveau și ei „doi regi” (Theophanes Confessor, *Cronographia*,160),iar pecenegii erau conduși de Kegen (2 triburi) și Tyrah (11 triburi)-cei doi au fost pomeniți și de Georgios Kedrenos (*Compediu de istorii* , 33).Geograful persan Gardizi afirma despre conducătorul maghiarilor că :” i-se spune Kanda și acesta este titlul regelui lor mai mare deși rangul celui care-i conduce cu adevărat este Juls și

¹⁰ E.Popescu, *ChristianitasDaco-Romana .Florilegium studiorum*, București ,1994, ,p.164 referitor la convertire , p.168-170; a propovăduit între 336,338 sau 341 și 348 d.Hr.

*maghiarii fac tot ce le popruncește aceste Jula al lor*¹¹”. Probabil că acest Kanda sau Kende era un fel de „principe”, iar Jula-Gyula avea putere executivă¹². S-ar putea ca acesta din urmă să fie și judecător (sau o funcție în acest sens)¹³.

Amenințați de către huni, vzigoti și-au încercat periplul lor prin Europa, fiind primiți, la început, în Imperiu, în Tracia.

Ammianus Marcellinus afirma că hunii își petrec o mare parte viața călare: ”*Când se rânduiește o adunare de seamă în chipul acesta țin ei cu toții sfat împreună. Și nu sunt stăpâniți de autoritatea aspră a unui rege, ci se mulțumesc cu conducerea zgomotoasă a șefilor*”, (*Istoria romană*, XXXI, 2, 2). Acest citat este semnificativ pentru a scoate în evidență sadiul în care se afla societatea respectivă. ”La ei când cineva este întreat, nimeni nu o poate spune de unde se trage (...) desfac o alianță și tot atunci o leagă din nou” (*Istoria Romană*; XXXI, 2, 1), ceea ce este semnificativ pentru o societate nomadă; am remarcat, de asemenea, și faptul că hunii nu aveau un stat organizat, capabil să încheie alianțe și tratate și mai ales să le și garanteze.

Această idee a fost întărită și de Priscus Panites, care a relatat că: ”barbarii n-au vrut să discute decât de pe cai” (*Ambasadele. Despre soliile romșnilor*). În astfel de condiții legile lor nu puteau însemna altceva decât bunul plac al conducătorilor.

Semnificativ, de asemenea, este și faptul că, la un moment dat, Attila a dorit ca să vină în solie chiar împăratul în persoană (chiar a dorit și jumătate din Imperiul de Apus, etc.), ceea ce l-a determinat pe retorul Priscus să afirme că: ”*lucrul aceste n-a fost cerut nici de stămoșii tăi și nici de alți regi ai Sciției și a putut merge ca sol orice soldat sau crainic*” (*Ambasadele: Despre soliile romanilor*...).

Conform lui Ammianus Marcellinus (*Istoria romană*, XXXI, 2, 4) hunii „*n-au noțiuni morale asupra binelui și al răului*”. În acest sens ei imitau instituțiile și organizarea din teritoriile în care trăiau.

Mai mult decât aceasta din urmă conta dependența personală față de conducător; după moartea lui Attila, așa-zisul lor stat s-a destrămat relativ ușor.

Pentru secolul al V-lea, după înfrângerea fiilor lui Attila la Nedao de către coaliția condusă de Ardaric, considerăm necesar a ne referi la gepizi și la raporturile lor cu celălalte populații cu care au venit în contact (în special romanitatea nord-dunăreană).

Veniți din Scandinavia (asemenea goților) în secolul I î.Hr., gepizii și au început migrația spre sud în prima jumătate a secolului al II-lea d.Hr. Regatul gepid, cu centrul în Câmpia Tisei, probabil că și –a exercitat asupra Transilvaniei o stăpânire mai mult nominală, o stăpânire pasivă care s-a caracterizat printr-o perioadă de relativ calm din punct de vedere politic și militar.

Regatul gepizilor își avea reședința în regiunea Tisei; după un secol de existență, acesta a căzut în anul 567, sub loviturile coaliției avaro-longobarde. După acest an gepizii au

¹¹ Șt. Pascu, *Voievodatul Transilvaniei*, vol IV, Cluj-Napoca, 1989, p.135

¹² V. Spinei, *Marile migrații în estul și sud-estul Europei în secolele IX-XIII*, Institutul European, Iași, 1999, p.100

¹³ Vezi în acest sens denumirea –Gyuka la Simon de Keza, Constantin al VII-lea Porfigernul etc., N. Iorga, *Istoria românilor din Ardeal și Ungaria*, București, 1989, p. 32-33; idem, *Despre cronici și cronicari*, București, 1988: p.251; etc.

fost asimilați de către populația autohtonă și ni se pare potrivit să amintim un atelier de țesut la Morești¹⁴, precum și atelierul pentru confecționarea podoabelor de la Band¹⁵. În aceste localități gepizii au conviețuit cu localnicii.

Teofilact Simocata (*Istorie*, VI, 8, 12-13) povestește cum în luptele duse de armata generalului Priscus , învingătoare atunci , undeva la nordul Dunării¹⁶, aceasta ia mulți prizonieri , iar „*între barbari era un gepid care îmbrățișase cândva credința creștinilor .El a trecut de partea romanilor și le-a arătat cu degetul calea de pătrundere înainte.Romanii au ajuns stăpânii intrărilor și i-au învins pe barbari*”.

Mulți autohtoni însă preferau stăpânirea populațiilor alogene ,o dovadă o găsim în scrierile lui Salvianus (*DeGubernatione Dei*,V,7):"*Toți romanii (cei supuși de alogenii –n.n.) au o singură dorință :aceea de a nu mai reveni la supușenia romană (..)și astfel ,frații noștri , nu numai că nu vor deloc să fugă înapoi la noi ,ci dimpotrivă ,ne părăsesc pe noi pentru a fugi de ei*”.

La nodul Dunării ,populațiile migratoare au găsit o populație stabilă ,o civilizație rurală,din a cărei jefuire nu ar fi avut nici un folos.Aceste populații nu au fost singurele care s-au aprovizionat de aici.Ioan Zonaras (*Cronica*,XIV,13,40) afirma despre împăratul Mauricius :"*iar fratele său ,Petru ,care era strateg, împăratul îi trimite poruncă să treacă Istrul cu armata și să procure de acolo cele necesare ei.Proceda astfel din pricina dragostei lui pentru bani ,pentru ca armate să se hrănească ,iar el să câștige de pe urma alimentelor pentru soldați*”..Informația aceasta a fost probabil preluată din *Cronografia* lui Theophanes Confessor (p.284):"*Mauricius îl ocăra pe Petru prin scrisori să treacă Istrul și să stângă hrabă pentru gloate ,din țara slavinilor ,pentru a nu fi silit să ofere romanilor din alimentele statului*”.

În aceeași lucrare s-au făcut referiri și la evenimentele petrecute la asediul orașului Tomis (anul 600) .Atunci când romanii sărbătoreau Paștele ,hanul Baian le-a trimis „*din belșug cele mai de trebuință pentru trai*”. Această informație ne.a transmis-o Teofilact Simocata (VII,13.5) a fost completată de Theophanes Confessor (p.284).El a afirmat că ar fi fost vorba de „*400 de care cu bucate*”.Indiferent de cantitate ,trebuie observat că hanul Baian,mișcându-se în acel timp pe un spațiu foarte întins ,nu ar fi avut de unde să dispună de atâtea alimente (pentru două armate) fără existența unei populații agricole stabile ,în primul rând și bine organizate pentru a putea aduna acele produse ,în cel de al doilea rând.

Mauricius (*Arta militară* XI,2,22) arăta și el că avarilor „*le pricinuieste multă pagubă și trecerea de partea noastră a fugarilor ,căci n-au gânduri statornice și le place câștigul*”.

Referitor la avari .trebuie să menționăm că și la ei existau adunări ale războinicilor,adunări cu putere de decizie.Astfel , la un moment dat „*Baian ,conducătorul avarilor ,a hotărât în adunare să trimită soli*”(Menander Protector,*Fragmente*,28).Asemeni

¹⁴ D.Popescu , *Das gepidische Grabenfeld in einer vor und fruhgeschichtlichen Siedlung in Sibenburgem*, București, 1979, passim

¹⁵ I.Hica , *Un cimitir din secolul al VI-lea e.n. de la Valea Largă* în SCIVA, 25, 1974,4,p.517-526.

¹⁶ Vezi în acest sens Teofilact Simocata , *Istoria bizantină .Domnia Împăratului Mauricius (582-602)* (trad. H. Mihăilescu), București , 1958, p.128-129, n. 24;Elibachia în legătură cu Helis;Teofilact ,VI,8,9;Diodor din Sicilia ,XXI,2.La p.20, n.27, râul Paspiros la 180km, Siretul sau unul din brațele Dunării , Herodot,IV, Siretul.Tirantos,Teofilact,Paspiros; VI,9,10;acțiunea poate fi mutată și mai la vest.

altor populații alogene ,și avarii au fost considerați în izvoarele scrise „rătăcitori și venetici”(*Ibidem*).

Nici ei asemeni hunilor ,nu au format un stat în adevăratul sens al cuvântului – instituție care ar fi garantat și respectat înțelegerile perfectate.Astfel că despre ei se pomenește că în anul 586-587”*călcară iarăși pe fața alianța*” încheiată cu Imperiul (Teofilact Simocata,*Istoriei*,I,8) .Manander Protector (*Fragmente* , 48, 35) afirma la un moment dat :” *După ce s-a întors cu tributul și cu mărfurile cumpărat și i-a adus aur, Baian a rupt deodată , cu nerușinare și ca un barbar , tratatele încheiate cu împăratul Tiberius la începutul domniei sale ,apoi a pornit cu toată armata și a a juns la râul Saos ,între orașele Sirmium și Singidum.Acole a încercat să facă un pod și să treacă apa ,cu gândul să pună mâna pe orașul Sirmium și să-și așeze aramata în preajma lui.Dar îi era teamă să nu fie împiedicat de către romani care stăteau de strajă și Singidunum,mai ales că știa de mult timp că ei sunt îndemânatici”* .

În secolul al VI-le au apărut slavii; ei au organizat numeroase incursiuni în Imperiul Bizantin trecând prin sudul Moldovei și estul Munteniei¹⁷. La sfârșitul secolului al VI-lea, așezarea temporară a slavilor în unele regiuni și în sud-estul Transilvaniei a căpătat în mare parte caracterul unei colonizări organizate de către avari¹⁸. În perioada secolelor VI-VIII, slavii mai erau încă organizați în comunități gentilice ,astfel că pentru această perioadă unitatea politică fundamentală a societății o constituia tribul¹⁹.

Referitor la societatea slaviilor de la nordul Dunării de Jos am reținut un citat din Menander Pretector (*Fragmente* , 48, 15-25): „*Conducătorul avarilor a trimis soli la Daurentios și la celălalte căpetenii ale scalvinilor și le-a poruncit să se pună sub ascultarea avarilor și să se numere printre cei care le plătesc tribut. Iar Dauritas și șefi din jurul au spus. Dar cine-i acest om și la care raze de soare se încălzește ,de are îndrăzneala să vină cu puterea peste noi?Noi suntem deprinși să stăpânim pământ străin și nu alții să stăpânească pământul nostru, iar obiceiul acesta va stărui în rândurile noastre atât cât vom exista războaie și săbii.Astfel au răspuns sclavinii cu mândrie ,iar avrii nu s-au lăsat mai prejos ,ci au ajuns la neînțelegeri .Sclavinii nu și-au putut mânia și au ucis solii veniți la dânsii,iar faptul acesta a fost aflat de Baian,Așadar împotriva scalvinlor Baian avea acum un motiv de învnuire ,pe care îl aștepta de multă vreme și nu mai era în stare să-și ascundă mânia.Era supărat că n-au dat ascultare poruncilor sale și i-au pricinuit o mulțime de suferințe ,apoi mai voia să facă pe placul împăratului și era încredințat că va găsi în țara lor multe bogății ,deoarece ținuturile romanilor fuseseră pustiite în multe rânduri de către sclavini,pe când pământul lor nu fusese călcat niciodată de alte neamuri”* .

¹⁷ D.Gh Teodor,*Contribuții privind pătrunderea slavilor în teritoriile extracarpatică ale României* ,în Carpica V,1972 ,p.105-114.

¹⁸ Idem,*Unele considerații privind încheierea procesului de formare a poporului roman* ,în Arheologia Moldovei ;IX, Iași,1980,p.75-84

¹⁹ H.Lowmiansky ,*Trasnfomations sociaux en Europe central et orietntale aux VI-XIII siecles* ,comunicare la cel de al XIII-lea Congres Internațional de Științe Istorice,Moscova 16-23 august 1970, în *Revista de referate și recenzii ,istorie-geografie*,1970,nr.4,p.447-450,B.D.Grecov,*Geneza feudalismului în Rusia* (în lb rusă),în *Voprosii istorii*,1925,nr.5 apud Șt. Olteanu ,*Societatea carpato-danuabiano-pontică în secolele IV-XI* .Structuri demo-economice și social politice, București, 1997,p.211-212.

Referitor la modul de a lua decizii în diverse probleme Procopiu din Cezareea scria: „Când vestea se răspândi și ajunse la urechile tuturor ,se adunară aproape toți anții deoarece socoteau că este o treabă a obștii întregi „(*Despre războaie*,VII,21). ”Neamurile acestea,sclavinii și anții nu sunt conduse de un singur om,ci trăiesc încă din vechime în rânduiala democratică și de aceea treburile lor, atât cele prielnice cât și cele neprielnice ,sunt întotdeauna dezbătute de obște”(*Despre războaie*,VII,22). Ei „se mută dintr-un loc în altul”(*Despre războaie*,VII,24), iar Mauricius scria că „au mulți regi și nu se înțeleg între dânșii”(*Arta militară* ,XI,30).

Familia patriarhală a slavilor locuia în aceeași casă (de mari dimensiuni), iar domacinul era un administrator ,nu stăpân al bunurilor comune.Procopiu din Cezareea (*Despre războaie*,VII,17-19,VII,29,VII,38) a arătat că de multe ori slavii erau mai cruzi decât hunii sau avarii ,iar Mauricius (*Arta militară*,XI,3) scria că :”nu cunosc orânduiala ,sunt lipsiți de cuvânt și nu ascultă unii de alții”,Ei „suportau cu greu muncile agricole”(Leon cel Înțelept ,*Tactica* ,XVIII,106).

Conform opiniei lui Obolensky²⁰societatea slavilor s-a deosebit față de germanici în primul rând pentru că primii n.au intrat în Imperiu în calitate de federați ,ci doar ca năvălitori ,distrugând repede mecanismul administrativ roman bizantin și mai ales rețeaua de episcopate ce se constituise în sudul Dunării încă din secolul al VI-lea ;o cauză a înapoierii lor culturale în secolele al VII-lea și al VIII a fost și faptul că erau refractari la influența creștinismului.

Sclavinii în care trăia aceștia la sudul Dunării desemnau regiuni geografice concentrate de cele mai multe ori pe văile râurilor și nu unități politico-administrative. Astfel,Cronica Monemvasia²¹a afirmat despre slavii care ajunseseră până la Pelopones că „nu erau nici supuși ai împăratului romanilor nici ai altcuiva”.

Așadar , în această perioadă sclavinii nu se aflau sub autoritatea Imperiului ,dar nici nu erau instituții politice cu organizare proprie.

Cultură slavă ,de un caracter arhaic, a împrumutat diverse elemente din cea a autohtonilor .În acest sens nu s-a descoperit deocamdată nici o așezare a primilor necontaminată de elementele locale romanice²².

Referitor la viața spirituală a slavilor,Procopius din Cezareea (*Despre războaie*,VII,14) a descris că aceștia credeau într-un zeu făuritor al fulgerului ,căruia îi aduceau sacrificii, dar că venerau „și râurile ,și nimfele și alte spirite și le aduc sacrificii și fac preziceri legate de aceste sacrificii ,, , ceea ce este elocvent pentru stadiul de dezvoltare a respectivelor comunități.

Într-un mod asemănător a descris arabul Ibn Fadlan credințele din comunitățile bulgarilor în vremea când încă se aflau în regiunea fluviului Volga (protobulgarii) .

Șamanii bulgarilor conduceau ceremoniile religioase ,iar Ibn Fadlan mai nota apoi: „Am văzut în rândurile lor o ceată care se închina la șerpi și o ceată care se închina la pești și o alta de închinători la cocori ...”²³ Însemnările călătorului arab care i.a cunoscut în mod

²⁰ D.Obolensky ,*Un Commonwealth medieval:Bizațul*, București ,2002,p.71-73

²¹ P. Charanis, *The Chronicle of Monemvasia and the Question of the Slavonic Settlements in Greece*, apud *Ibidem*,p.72

²² D. Gh.Teodor, *Unele considerații....*, p. 75-84

²³ A.Koestler, *Al treisprezecelea trib :Khazarii*, Roma, 1987, p.40

direct pe bulgarii de pe Volga sunt elocvente este vorba de o societate primitivă ,dominată de animism și totemism ,unde se practicau în mod curent sacrificiile umane. Nomazi fiind „dacă se întâmplă să se contruiască o clădire ,aceasta trebuia să fie de formă rotundă ,în amintirea corturilor lor”²⁴.

Centre bine organizate ale populației de la nordul Dunării de Jos au fost atestate de Georgios Kedrenos (*Compediu de istorii* , 23,) la venirea bulgarilor. Atunci autohtonii făceau apel la înțelegerea împăratului : „predându-se împreună cu acele fortărețe , primidu-i cu blândețe (împăratul) a trimis oameni să preia fortăreața și oaste îndestulătoare pentru paza lor”.

Se poate afirma , de asemenea , că triburile protobulgarilor au primit legi , după cum știm , de abia pe vremea hanului Krum (802-814) influențați fiind de realitățile sociale din Imperiu.

Am specificat deja că secolul al VIII-lea a reprezentat un răstimp de liniște poate doar cu excepția apariției protobulgarilor.

Aceștia din urmă asemeni slavilor , s-au întrepus între teritoriile nord-dunărene și Imperiul Bizantin.

În secolul al X-lea victoriile bizantinilor au readus teritorii nord-dunărene sub stăpânirea Imperiului.

BIBLIOGRAPHY:

Izvoare narative

Historia Augusta ,vol.II (st.introductiv Vl. Iliescu trad și note C. Drăgulescu), București , 1971

Izvoare privind istoria României , vol.II (H.Mihăiescu ,Gh.Ștefan, R.Hîncu, Vl.Iliescu ,V.Popescu), București ,1970 , vol III (Al. Elian , N.Ș.Tanașăca) , București ,1975

Kekaumenos , *Sfaturi către împărat* (introducere , tr., note și comenatarii Gabriela Radu) în *Altarul Banatului* , VIII, nr. 10-12, 1997

Ammianus Marcellinus , *Istorie romană* (traducere și introducere D.Popescu) ,București ,1982

Mauricius , *Strategikon*, București, 1970

Procopiu din Cezareea ,*Războiul cu goții* (trad. și introd. H.Mihăiescu) , București , 1963

Teofilact Simocata , *Istorie bizantină .Domnia împăratului Mauricius(582-602)* (trad și introd H.Mihăiescu) ,București , 1985

Bibliografie

Alfodi, A., *Studien zur Geschichte der Weltkrise des Jahrhunderts nach Christus* , Darmstadt , 1967

Bârză , Ligia ;Brezeanu, S.,*Originea și continuitatea românilor.Arheologie și tradiție istorică*, București, 1991

²⁴*Ibidem*, p.16

- D. Corovu-Sererineanu , *Scrisori ale Sf.Vasile cel Mare și Epistola Bisericii Goției către Capadochia-izvoare importante pentru Istoria Bisericii Române*, în *Mitropolia Olteniei* , Craiova, 1996, 48, nr. 1-2, p.20-31
- P.Diaconu, *Unele aspecte ale relațiilor dintre bisericile din Dobrogea și Paphlagonia* , în *Tomis*, 1996, 31, nr.6; p.13
- N.Iorga ,*Istoria românilor din Ardeal și Ungaria* , București , 1989
- Idem, *Despre cronici și cronicari* , București ,1988
- I.Hica , *Un cimitir din secolul al VI-lea e.n. de la Valea Largă* în *Studii de istorie și arheologie* , 25, 1974,4,p.517-526
- A.Koestler, *Al treisprezecelea trib :Khazarii*, Roma, 1987
- D.Obolensky ,*Un Commonwealth medieval:Bizanțul*, București ,2002
- Șt. Olteanu ,*Societatea carpato-danubiano-pontică în secolele IV-XI* .Structuri demoeconomice și social politice, București, 1997,
- I.Pachia Tatomirescu , *Regallianus* , Timișoara, 1999,
- Șt.Pascu ,*Voievodatul Transilvaniei* , vol IV, Cluj-Napoca , 1989, p.135
- D.Popescu , *Das gepidische Grabenfeld in einer vor und fruhgeschichtlichen Siedlung in Sibenburgen*, București, 1979
- E.Popescu, *ChristianitasDaco-Romana .Florilegium studiorum*, București ,1994, ,p.164 referitor la convertire , p.168-170; a propovăduit între 336,338 sau 341 și 348 d.Hr.
- D.Gh Teodor,*Contribuții privind pătrunderea slavilor în teritoriile extracarpatic ale României* ,în *Carpica V*,1972 ,p.105-114.
- Idem,*Unele considerații privind încheierea procesului de formare a poporului roman* ,în *Arheologia Moldovei* ;IX, Iași,1980,p.75-84,
- D. Tudor ,*Sucidava*, București , 1976, p. 95
- V.Spinei, *Marile migrații în estul și sud-estul Europei în secolele IX-XIII*, Institutul European ,Iași , 1999,
- A.Stein , *DieLegaten von Moesien*, Budapesta , 1940 II;
- N. Zugravu, *Geneza creștinismului popular al românilor* ,*Bucurști* ,1997 ,p.230
- Idem , *Păgâni și creștini în spațiul extracarpatic în veacul al IV-lea*, în *Anuarul Institutului de Istorie „A..D.Xenopol”*, XXXIII, 1996, p. 119-132 (partea I) și XXXIV,1997, p.295-300 (partea a-II-a).